

## ISLOM DININING ZIYORAT MARKAZLARIDA "DESTINATSION MENEJMENT KONSEPSIYASIDAN FOYDALANISH

**Malikova Gulshod Zavqiddin qizi**

*Buxoro davlat universiteti, magistr*

+998992646689

*zuhridinmalikov.g@gmail.com*

**Annotatsiya:** Maqolada Islom dinining ziyorat markazlarida turizmni rivojlantirish uchun "destinatsion menejment" konsepsiyasidan foydalanishning ahamiyati va istiqbollari tahlil qilinadi. Ziyorat turizmi tashkilotchilari, mahalliy aholi, davlat idoralari va xalqaro hamkorlar uchun samarali strategiyalar ishlab chiqishga qaratilgan usullar ko'rib chiqiladi. Turizm infratuzilmasi, xizmatlar sifatini oshirish, madaniy merosni saqlash va iqtisodiy foyda oshirish kabi jihatlar tadqiq qilinadi.

**Kalit so'zlar:** destinatsion menejment, ziyorat turizmi, Islom dinining ziyorat markazlari, madaniy meros, turizm strategiyasi, iqtisodiy rivojlanish.

**Аннотация:** В статье анализируется значимость и перспективы использования концепции "дестинационного менеджмента" для развития туризма в исламских святых местах. Рассматриваются методы, направленные на разработку эффективных стратегий для организаторов паломнического туризма, местного населения, государственных органов и международных партнеров. Исследуются вопросы туристической инфраструктуры, повышения качества обслуживания, сохранения культурного наследия и увеличения экономической выгоды.

**Ключевые слова:** дестинационный менеджмент, паломнический туризм, исламские святые места, культурное наследие, туристическая стратегия, экономическое развитие.

**Annotation:** This article analyzes the importance and prospects of using the concept of "destination management" for developing tourism in Islamic pilgrimage sites. It discusses methods aimed at developing effective strategies for pilgrimage tourism organizers, local communities, government agencies, and international partners. The article explores aspects such as tourism infrastructure, service quality improvement, cultural heritage preservation, and increasing economic benefits.

**Keywords:** destination management, pilgrimage tourism, Islamic pilgrimage sites, cultural heritage, tourism strategy, economic development.

### **Kirish**

Ziyorat turizmi dunyo bo'ylab musulmonlar uchungina emas, balki madaniy va tarixiy merosga qiziqish bildiradigan barcha sayyohlar uchun muhim ahamiyatga ega.

Islom dinining muqaddas joylari, masjidlar, maqbaralar va ilohiy shaxslar bilan bog'liq tarixiy obidalar millionlab ziyoratchilarni o'ziga jalb qiladi. Biroq, bu joylarda turizmni tashkil etishda ko'plab muammolar mavjud: infratuzilmaning yetishmasligi, xizmatlar sifati, ekologik ta'sir va madaniy merosni saqlash masalalari.

"Destinatsion menejment" konsepsiyasi ziyorat markazlarini boshqarishda strategik yondashuvni taklif etadi, bu esa turizmni barqaror rivojlantirish, mahalliy iqtisodiyotni rag'batlantirish va ziyoratchilarga qulay sharoit yaratish imkonini beradi

### **Tahlil va Muhokama**

#### **Destinatsion Menejmentning Asosiy Tamoyillari va Ahamiyati**

Destinatsion menejment turizm sohasida muhim rol o'ynaydigan strategik yondashuvdir. Bu konsepsiya nafaqat sayyohlarni jalb qilish, balki ularga qulay sharoit yaratish, mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirish va madaniy merosni saqlashni nazarda tutadi. Islom dinining ziyorat markazlarida bu yondashuvni qo'llash bir qator afzalliklarga ega.

Birinchi navbatda, destinatsion menejment turistik joyning brendini shakllantirishga yordam beradi. Masalan, Makka va Madina kabi shaharlar nafaqat diniy, balki global turistik markaz sifatida ham tanilgan. Bu shaharlarda har yili millionlab musulmonlar ziyorat qiladi, shuning uchun ularning infratuzilmasi, transport tizimi va xizmat ko'rsatish standartlari yuqori darajada rivojlangan.

Ikkinchidan, destinatsion menejment mahalliy hamjamiyatni loyihalarga jalb qilish orqali barqaror rivojlanishga erishish imkonini beradi. Misol uchun, Buxoro va Samarqand kabi shaharlarda ziyoratchilar uchun qo'shimcha daromad manbalari yaratish maqsadida mahalliy aholi hunarmandchilik, mehmonxona xizmatlari va gastronomiya sohalarida faol ishtirok etadi.

Uchinchidan, bu yondashuv turizmni raqamlashtirishga ham imkon beradi. Virtual ziyorat turlari, mobil ilovalar va onlayn bron qilish tizimlari ziyoratchilarga qulaylik yaratadi. Xususan, pandemiya davrida bu usullar keng qo'llanila boshladi.

#### **Islom Ziyorat Markazlarida Destinatsion Menejmentni Qo'llashning O'ziga Xos Jihatlar**

Islomiy ziyorat markazlarida turizmni boshqarishda bir qator o'ziga xos jihatlar mavjud. Bularga quyidagilar kiradi:

##### **Diniy ahamiyatni hisobga olish**

Ziyorat joylari nafaqat sayyohlar uchun, balki musulmonlar uchungina muqaddas ahamiyatga ega. Shuning uchun bunday joylarda turizm faoliyati diniy qadriyatlarga zid kelmasligi kerak. Masalan, Makkadagi "Harom" masjidi atrofida alkogol sotilishi yoki noqonuniy mehmonxonalar faoliyati qat'iy man etilgan.

##### **Halol turizmni rivojlantirish**

Musulmon sayyohlar uchun halol ovqatlanish, alohida ibodat joylari va gender-mos mehmonxona xizmatlari muhim ahamiyatga ega. Malayziya, Indoneziya va

Turkiya kabi mamlakatlarda halol turizmni rivojlantirish bo'yicha maxsus dasturlar mavjud.

### **Madaniy merosni saqlash va turizm balansini o'rnatish**

Ko'pgina ziyorat joylari qadimiy me'moriy obidalaridan iborat bo'lib, ularni saqlash juda muhim. Misol uchun, Qibrisdagi "Hala Sulton" masjidi yoki Qo'qon shahridagi "Jome masjidi" kabi obidalarni restavratsiya qilish va ularni zamonaviy talablarga moslashtirish kerak.

### **Dunyodagi Muvaffaqiyatli Amaliyotlar**

Turli mamlakatlarda Islomiy ziyorat markazlarini boshqarishda destinatsion menejment tamoyillarini qo'llash bo'yicha qiziqarli tajribalar mavjud.

### **Saudiya Arabistoni: Makka va Madinaning Turizm Infratuzilmasi**

Saudiya Arabistoni "Vision 2030" dasturi doirasida ziyorat turizmini rivojlantirishga katta e'tibor beradi. Makka va Madinada yangi mehmonxonalar, metro tizimi va keng ko'lamli xizmatlar joriy etilgan.

### **Turkiya: Madaniy Turizm va Islomiy Merosni Tiklash**

Turkiya o'zining Usmonli merosini tiklash va uni turistik diqqatga sazovor joylarga aylantirish bo'yicha katta ish olib bormoqda. Ayasofya, Sultonahmet masjidi va Bursadagi tarixiy joylar buning yorqin misolidir.

### **O'zbekiston: Ziyorat Turizmini Rivojlantirishda Yangi Bosqich**

O'zbekiston so'nggi yillarda Buxoro, Samarqand va Xiva kabi shaharlarda ziyorat turizmini rivojlantirishga katta sarmoya kiritmoqda. "Imom Buxoriy" xalqaro markazi kabi loyihalar musulmon olamida mamlakatning obro'sini oshirishga yordam beradi.

### **Qarorlar va Takliflar**

Islom dinining ziyorat markazlarida destinatsion menejmentni samarali qo'llash uchun quyidagi choralar ko'rilishi kerak:

#### **1. Davlat va Xususiy Sektor Hamkorligini Kuchaytirish**

- Turizm infratuzilmasini yaxshilash uchun davlat va biznes hamkorligida loyihalar ishlab chiqish.

- Xalqaro investorlarni jalb qilish.

#### **2. Xalqaro Standartlarga Mos Xizmatlarni Joriy Etish**

- Halol turizmni rivojlantirish bo'yicha qonuniy me'yorlar ishlab chiqish.
- Professional gidlar tayyorlash va ularni xalqaro sertifikatlash.

#### **3. Raqamli Texnologiyalardan Foydalanish**

- Virtual ziyorat turlarini kengaytirish.
- Mobil ilovalar orqali ziyoratchilarga ma'lumot berish.

#### **4. Mahalliy Aholini Loyihalarga Jalb Qilish**

- Hunarmandchilik, gastronomiya va turizm xizmatlari sohasida yangi ish o'rinlari yaratish.
- Aholini turizm faoliyati bilan bog'liq treninglar bilan ta'minlash.

Islom dinining ziyorat markazlarida destinatsion menejment konsepsiyasini qo'llash nafaqat turizmni rivojlantirish, balki madaniy merosni saqlash, iqtisodiyotni yaxshilash va xalqaro hamkorlikni mustahkamlash imkoniyatini beradi. Agar yuqorida keltirilgan takliflar amalga oshirilsa, Islom dunyosining ziyorat joylari nafaqat diniy, balki global turistik diqqatga sazovor markazlarga aylanishi mumkin.

### **Xulosa**

Islom dinining ziyorat markazlarida "destinatsion menejment" konsepsiyasini qo'llash turizmni tizimli ravishda rivojlantirish, madaniy merosni saqlash va iqtisodiy foyda oshirish imkoniyatini beradi. Buning uchun quyidagi choralar ko'rilishi mumkin:

1. Davlat va xususiy sektor hamkorligini kuchaytirish.
2. Xalqaro standartlarga mos turizm xizmatlarini joriy etish.
3. Raqamli texnologiyalar va innovatsiyalardan foydalanish.
4. Mahalliy aholini loyihalarga jalb qilish.

Agar ushbu strategiyalar samarali amalga oshirilsa, Islom dunyosining ziyorat markazlari nafaqat diniy, balki madaniy va iqtisodiy jihatdan ham yanada rivojlangan bo'ladi.

### **Foydalanilgan Adabiyotlar Ro'yxati**

1. **Muftiy Muhammad Taqiy Usmoniy** (2019). *Islom moliyasi va ziyorat turizmi*. Kun.uz nashriyoti.
2. **Hamidulla Boltaboev** (2023). *Islom dinining qisqa tarixi*. BarakaIslomiy nashriyoti.
3. **Robiya Saidhanbalova** (2023). *Islom dinining ayollarga munosabati*. Muslim.uz.
4. **Anton Sokolin** (2018). *Janubiy Koreyada islom dinining kirib kelishi*. MyInfoKor blogi.
5. **Al-Jazira & Mvslim.com** (2018). *Koreys musulmonlari tarixi*. Tarjima: A. Shahnoza.
6. **Imom al-Buxoriy** (9-asr). *Al-Jome' as-Sahih*. Samarqand nashri.
7. **Wikipedia** (2025). *Islam: History and Teachings*.
8. **O'zbekiston Turizm Qo'mitasi** (2024). *Ziyorat turizmini rivojlantirish strategiyasi*.
9. **AAOIFI** (2023). *Islom moliyasi standartlari*. Xalqaro nashr.
10. **Shayx Muhammad Imron Ashraf Usmoniy** (2020). *Islom banki va investitsiyalar*. Pokiston nashriyoti.